

פסוקי "שופרות" למה נאמרים?

בגמ' (ר"ה טז: לד:) "אמר הקדוש ברוך הוא, אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא [או שיעלה] לפני זכרונכם לטובה, ובמה בשופר". ביארו טעם פסוקי מלכויות, גם זכרונות, אבל פסוקי שופרות לא ביארו כלל. שהמאמר 'ובמה בשופר', באים ללמד שהנך ענינים, ההמלכה והזכרון נעשים בפועל על ידי השופר, אבל טעם אמירת פסוקי שופרות לא נתבאר.

וכתב הריטב"א (ר"ה לד:) "אברכות קיימינן, כיון דהני והני דרבנן, אמאי מעכבות, ומהדיןן כדרבא וכו' כלומר שיש להם סדר לעכב, שאין לנו ריצוי אלא בשלשתן כדקאמר ובמה בשופר שפירושו בשופר ממש וברכות שופר כדאמר מעיקרא אמרו לפני וכו'". מבואר בדבריו שהתקשה בדבר, ומבאר שאכן סיום הדברים 'ובמה בשופר', קאי על תקיעה ממש בשופר, ומכל מקום צריכים לומר שופרות, כדפתח אמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות. אלא שעדיין לא נתבאר מדוע אומרים שופרות, הלא תוקעים בשופר בפועל ממש?

ובינותי בספרים, לדעת דעת רבותינו, ועם העיון, נראה בס"ד שיש לפנינו ד' מהלכים. אך יתכן שלבסוף יתבאר שכולם מכוונים למקום אחד, וכמו שיתבאר בס"ד.

א. שיטת הספרי - שופר של חירות

והנה לשון 'ואין דומה לך', מופיע בתפילה ב' פעמים, א' "מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך, מלך ממיית ומחיה ומצמיח ישועה". ב' 'ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים'.

מבואר שרק בענין של תחיית המתים מודגש הענין ש'אין דומה לך'. יש מקום להסביר, ויש בכך כמה דרגות. הנה, האדם יש לו דמיון מה לבורא עולם, שנברא בצלם, והוא שותף בבריאת תולדות, ובזריעה ונטיעה, קצירה והכנת המאכלים. גם בענין רפואה ניתן רשות לרופא לרפאות. נמצא שבהנהגת הבריאה יש מקום לחשוב שגם האדם יש לו יכולת והארץ נתן לבני אדם. אולם בענין זה של תחיית המתים, כאן אין לאדם שום דמיון ויכולת. לכן גם נזכר לשון תשועה, שביארו הראשונים שגדרו פעולה מבלי השתתפות האדם, מבלי סיוע ועזרה, ענין זה של תחיה היא תשועה שהיא רק מצד ה', ולכן 'אין דומה לך'.

ראש השנה ותחיית המתים

והנה השייכות בין ראש השנה לתחיית המתים, יש בה כמה חלקים. א' הלא כל מציאות החיים החדשים שניתנים ביום הזה, כתחיית המתים דמיון.

ב' אולם יותר בעומק, הוא עיקר ענינו של השופר. שהרוקח (ר"ה רג) מביא בזה"ל: "תני כיצד הקדוש ברוך הוא מחיה המתים לעולם הבא, נוטל שופר גדול בידו שהוא אמה באמה שלו ותוקע בו וקולו הולך מסוף העולם עד סופו, זהו ויי אלהים בשופר יתקע והלך בסערת תימן וגו'. ונותן לכל צדיק וצדיק כוס של חיים, ומגלה להם שם המפורש, דכתיב שם עולם אתן לו, וכתיב זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור, ברוך ה' לעולם אמן ואמן". מבואר ששלבי התחיה שלושה המה, שופר, כוס, וגילוי שמו. מבואר שהשופר עצמו, הוא הדרך לגאולה השלימה, ולתשועה הגדולה בעת התחיה. גם חירות ממלאך המות.

ג' ונראה בעומק יותר, שעצם בריאת האדם, גופו הוא מעין שופר לתקיעה של ה', במה שנפח באפיו נשמת חיים, ובתרגום רוח ממלא, דהיינו כח הדיבור והשמעת קול. מבואר שבשעה שנפח באפיו נשמת חיים, ה' תקע בשופר להושיעו ולהעמידו. גם בעת התחיה מקבל הגוף חיות מצד התקיעה שמנפח בו שוב נשמת חיים, וכוס חיים הוא טל תחיה שהוא כח הדיבור וההשגה, ובשלישית מלמדו שם המפורש שהוא השגת הנשמה, ובכך מעמידו לתחיה. ואפשר שג' החלקים שהיו בעת הבריאה כעת מתעלים ג' הנך דרגין, שבעת הבריאה כתיב ויברא ואחר כך וייצר ויפת, נמצא שהנפיעה היא החלק הגבוה ביותר, ולעיתיד יתחיל מהנפיעה. [פירושו, שויברא הוא כנגד הנפש, וייצר כנגד רוח, להלך כנגד רוחו של כל אחד, אלקי הרוחות. ויפת נשמת חיים, כנגד נשמה. לעתיד לבוא יעלו כולם, שהשופר להפיה חיים והיא בדרגת נשמה, והכוס של ברכה כנגד רוח שלעתיד שתהיה גבוהה יותר, וידעת שמו שהיא התגלות הנשמה לעתיד. ושמה הם נשמה חיה יחידה, ודוק].

ד' מצאתי בספר רזיאל המלאך: "שמיאל"ל [על החמה], ירחיא"ל על הירח, כוכביא"ל על הכוכבים, שופריא"ל על ספרי החיים על שם אמרי שפר, זכוכיא"ל

שופר של חירות

בספרי (בהעלותך יט) עה"פ (במדבר י, י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובגראטי חדישיכם ותקעתם בנצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יי אלהיכם: בזה הלשון 'אני ה' אלהיכם - למה נאמר, לפי שהוא אומר (ויקרא כג) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בחודש השביעי, אבל מלכות לא שמענו, ת"ל [במדבר כג] ה' אלהי עמו ותרועת מלך בו, זה שופרות ומלכות. ר' נתן אומר אינו צריך, שהרי כבר נאמר ותקעתם בחצוצרות הרי שופרות, והיו לכם לזכרון זה זכרונות, אני ה' אלהיכם זה מלכות. אם כן מה ראו חכמים לומר מלכות תחילה ואח"כ זכרונות ושופרות, אלא המליכהו עליך תחילה, ואחר כך בקש מלפני רחמים כדי שתזכר לו, ובמה בשופר של חירות, ואין שופר אלא של חירות שנא' [ישעיה כז] והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, אבל אני יודע מי תוקעו ת"ל [זכריה ט] וה' אלהים בשופר יתקע. ועדין אין אנו יודעים מהיכן התקיעה יוצאה, זה שנא' [ישעיה סו] קול שאון מעיר קול מהיכל קול ה' משלם גמול לאויביו".

לכאורה מקשה הספרי לדעת רבי נתן, הלא סדר הכתוב הוא, ותקעתם דהיינו שופרות, לזכרון דהיינו זכרונות, אני ה' אלקיכם דהיינו מלכויות. אם כן מדוע בתפילה תקנו בסדר הפוך, וביארו שתחילה ממליכים, ואחר כך נזכרים, ועל ידי שופר של חירות.

ולפי"ז גם משמע שהפסוק מדבר על צורה וסדר מצד המצוה, שהמצוה היא רק שופרות, והתקיעה עצמה כוללת בתוכה גם את הזכרון וגם את קבלת המלכות. אלא שבתפילה תקנו בסדר הפוך, כי מצינו קודמים המלכות והזכרון לשופר.

אלא שעדיין צריך ביאור. שהרי לדבריהם, לא שופר של ראש השנה הוא הגורם, אלא שופר של חירות, ואיך שייך שופר של חירות לשופר של ראש השנה. מה עוד, שאם השופר עצמו כולל שופר של חירות, מדוע צריכים לפסוקים, ואם אינו כולל, אם כן מה השייכות.

ועוד נוסף קושי בהבנה לפי זה. כי הנה ללשון בגמ' 'ובמה בשופר', מבואר שהפסוקים באים לסייע ולבאר את תקיעת שופר דילן בראש השנה. אבל לדברי הספרי, שהתוקע בשופר של חירות הוא הקב"ה, אם כן מאי שיאטיה לשופר של ראש השנה שרחמנא אמר לן תקעו, והוא מצוה דילן.

ואין דומה לך דברכת שופרות

נוסח ברכת שופרות, מסיים בלשון: כי אתה שומע קול שופר, ומאזין תרועה ואין דומה לך: פרוך אתה יי, שומע קול תרועת עמו ושואל ברחמים: ויש כמה ענינים לדקדק בהם, ואחד מהם הלשון 'ואין דומה לך', לשם מה נזכר בחתימת הברכה, ומה המכוון בזה.

על זכויות ישראל, יהודיא"ל על המלאכים, זהו ולתתך עליון. נקראו כל המלאכים על שם ממשלתם".

מבואר שעצם שמו של המלאך הממונה על ספרי החיים שופר שמו, כי השופר הוא שורש החיים, הן בבריאת האדם, והן במתן תורה שהעמידם לחיים, הן במה שמתו שם כולם והחיה אותם, והן במה שנתן לפניהם את החיים עצמם, החיים הרוחניים שהם החיים האמיתיים. לכן גם לעתיד לבוא יהיה השופר אות וצורת החיים, שעל ידי יקומו לתחיה.

מטרת אמרו לפני שופרות

והנה למבואר עד הנה, לאמרו לפני מלכויות, תפקידם 'כדי שתמליכוני עליכם'. תפקיד הזכרונות להזכיר עצמנו לפני לטובה, ובלשון הגמ' שיבוא או שיעלה זכרוכם לפני לטובה, ובלשון הספרי משמע שגם מתפללים ומבקשים רחמים, בקש רחמים שיבוא הזכרון לטובה. גם נתבאר שמטרת אמירת שופרות להעמיד את השופר כשופר של חירות.

עפי"ז ניתן להבין את שאלת הספרי בצורה נוספת ועמוקה יותר. שלא היתה כוונת שאלתו על הקדמת המלכויות, רק מצד סדר הפסוק, שהמלכות באחרונה. אלא גם מצד סדר הדברים, מאחר שפסוקי מלכויות מתעלים ומקבלים צורת המלכה הוא 'בשופר', שעל זה אמרו 'ובמה? בשופר', אם כן מן הראוי שתחילה

נעמיד את השופר שיהיה השופר עצמו, שופר של חירות, שופר של טובה. אחר כך נעלה בו זכרונות ומלכויות, כי השופר הוא המעמיד, הוא הממליך והמזכיר, אם כן תחילה צריכים להכשיר את הכלי והמעמיד של הכל.

ועל זה תירצו, שאין השופר הכלי המעלה את המלכויות והזכרונות, אלא האדם עצמו, "אלא המליכהו עליך תחילה, ואחר כך בקש מלפני רחמים כדי שתזכר לו, ובמה בשופר של חירות". שתחילה האדם עצמו ממליכו, ומזכיר עצמו, ואז יש לו יכולת לעשות את השופר כשופר של חירות. מאחר והאדם עצמו הוא הנושא כאן, אם כן אמירת שופרות נועדה גם עבור האדם שיהיו התקיעות במשמעות של חירות, ובהשגת החירות.

כך שאולי יש גם נפק"מ מעשית. לדוגמא, במה שיש סתירה בין הקדמונים, האם זמן התקיעות, הוא זמן תשובה, או שמחה בהמלכת המלך, או זמן תפילה ובקשה. הנה, תליא באיזה סדר תקיעות איירינן. שבסדר מלכויות, שאז מתקיים 'תמליכוני עליכם' ובמה, בשופר. שהתקיעות הם זמן ההמלכה, ועל ידי התקיעות עולים פסוקי ההמלכה ומשמעותם, ממילא אז הוא זמן שמחה. כאשר איירי בפסוקי זכרונות, ותוקעים, 'שיעלה זכרוכם לפני לטובה', וגם זה 'בשופר'. אז הוא זמן תפילה. כאשר עוסקים בשופרות, בענין תחיית המתים, ובשופר של מתן תורה, אז הוא זמן תשובה, על העדר קיום התורה, ועל הרצון להשיג תחיית המתים בשלימות.

ב. שיטת התוספתא - שיעולו התפילות

אולי גם יהיה נפק"מ לדינא, שלתירוצו זה, עיקר הפסוקים הם פסוקי ההוה, דהיינו פסוקי הכתובים. כי סדר 'פסוקים הוא, שתחילה ג' של תורה שהם בחינת 'היה', שמדברים על העבר. ג' פסוקי נביאים הם נבואות עתידות, וג' פסוקי הכתובים הם פסוקים של הוה. נמצא שיעקר הענין הוא שתמליכוני עתה בראש השנה, יעלה זכרוכם עתה בראש השנה, וממילא גם שופרות שעתה מריעים לפני המלך ה'.

לפי"ז שיטת התוספתא והספרי אינם עולים בקנה אחד. שזה מדבר על שופר של חירות, וזה מדבר על שופר של הוה, ומזכירים פסוקי שופר על הענין שהשופר מעלה התפילות.

אולם גם לתירוצו השני של הריטב"א, שהפסוקים עצמם יש בהם כח ומעלה מצד זכרון תרועה, וגם בהעדר שופר יש בהם תועלת. נמצא שעצם הפסוקים יש בהם כח העלאת המלכויות והזכרונות. שמה כשם שהשופר כביכול גורם שישמע ה', וכנוסח הברכה שומע קול שופר ומאזין תרועה. שלמדו חכמינו שבמה שצויה לתקוע בשופר, נכלל בזה גם ש' שומע קולנו ביום הזה, ממילא גם פסוקי שופר שהם מזכירים ענין זה, יש בהם כח לגרום שמיעת קולנו.

אבל גם זה אינו עולה בקנה אחד עם מה שהעמדנו בפירוש הספרי, שהפסוקים הם המכשירים ומעמידים את השופר להיות שופר שיש השמעת קול, שופר של חירות. בפרט שגם כאן, לריטב"א פסוקי השופרות הם פסוקי ההוה, ואילו לדעת הספרי עיקר פסוקי השופרות הם בחינת עתיד.

השופר כתפילה

והיה מקום לומר, עפ"י דברי הגמ' (ר"ה כו.) "שופר נמי מבחוץ הוא, כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי". שלכן אין תוקעים בשופר של פרה, משום שמזכיר חטא העגל, ודומה לבגדי זהב שאין כה"ג נכנס בהם לפנים.

והנה נקודה זו, שהשופר נחשב 'לפנים', פרש"י "כיון דלזכרון קא אתי כלפנים דמי - שופר נמי, אף על גב דלית ביה משום חוטא בל יקריב, ולית ביה משום חוטא בל יתנאה, כיון דלזכרון קא אתי כבגדי כהן גדול שלפנים דמי". היינו, שמאחר שתכלית השופר הוא לפנים, להזכיר בפנים, דינו כלפנים.

אולם הריטב"א כתב "האי שופר כיון דלזכרון אתי ולהכניס תפלתן של ישראל לפני ולפנים, כלפנים דמי". מדגיש 'תפלתן של ישראל', לא עצם התקיעה.

משמע לי, שסבר הריטב"א שעצם מצות שופר, יש בו משום תפילה. שצויה ה' שביום הזה נזכיר עצמנו בתפילה לפניו. קול השופר הוא המוכיח על זה, שבמה שמשמיעים קול בפנים, 'שומע קול שופר', בכך מקיימים רצונו של מקום ביום הזה. אכן גם 'מאזין תרועה', היינו קול תפילות ישראל העולים יחד עם קול השופר.

מעתה, נוכל להבין היטב. שלחד תירוצו סבר הריטב"א שעצם פסוקי השופרות יש בהם מעלה זו, ולחד תירוצו סבר שמאחר שיש כאן שופר ממילא מזכירים

מה מעלה את התפילות

והנה בתוספתא (ר"ה א, יא) "אמרו לפני [מלכויות זכרונות] ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא זכרוכם לטובה, [אמרו לפני] שופרות כדי שתעלה תפלתכם בתרועה לפני".

וכתב הריטב"א (ר"ה טז.) "ובמה בשופר. עיקר הפירוש דאכולהו קאי, במה ראוי להמליכי ולהזכיר זכרוכם לפני בשופר, שכן כתיב (ע"י מלכים א' פ"א פל"ט) ויתקעו העם בשופרות וימליכו את שאול עליהם למלך, ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, והיינו דעבדינן נמי תרועה במלכויות ותרועה בשופרות, וכן נראה מן התוספתא (פ"א ה"א) דתניא התם, מלכויות שתמליכהו על מעשה ידי, זכרונות שיעלה זכרונך לפני לטובה, שופרות שתעלה תפלתך לפני בתרועה. וכי תימא ועדיין לא נתן טעם לפסוקי שופרות, י"ל דלא צריך, דהא פשיטא דכיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר. וי"ל עוד, דהכי קאמר ובמה בשופר ממש ובפסוקי שופרות שברכת השופרות היא על שם השופר, שאף כשאין לו שופר יהא מזכירו וקובע לו ברכה, וכך לשון התוספתא שופרות כדי שתעלה תפלתכם בתרועה, כלומר בהזכרת תרועה והיינו נמי זכרון תרועה".

התקשה רבינו פסוקי שופרות למה, ותירץ בב' אופנים. א' שאם יש שופר יש פסוקים שלו, ב' שפסוקי שופר מעלים את המלכויות והזכרונות כשופר, ונפק"מ היכא דליכא שופר ממש.

והנה ב' התירוצים יש בהם מקום עיון רב. תירוצו א', שמשמע שעצם השופר צריך פסוקים, וצ"ע למאי מתבעי. בשלמא מלכות וזכרון אינם לפנינו וצריכים פסוקים 'שתמליכוני', אבל השופר לפנינו ותוקע בו, ומה צריכים פסוק בשבילו. עוד צ"ב מה השייכות בין העלאת התפילה לפסוקי השופרות. בשלמא בפסוקי המלכויות יש המלכה, ובפסוקי הזכרון יש הזכרה, אבל בפסוקי השופרות לכאורה אין העלאת תפילה ולא רמז לכך.

לתירוצו ב', שאכן עצם הפסוקים יש בהם פעולה ועשייה לטובה. לא נתבאר מה השייכות בין אמירת הפסוקים לבין עליית התפילה. גם לא ידענו איזה תפילה קאמר, האם בקשה שביקש האדם מצד עצמו, או מה שביקש במלכויות וזכרונות.

בירור שיטת התוספתא

והנה תירוצו קמא של הריטב"א, לכאורה כוונתו, שכשם שבאכילת מצה אומרים פסוקי יציאת מצרים, ובשעה שנוטלים לולב אומרים פסוקי הלל, היינו משום שראו חכמים לנכון שבשעת קיום המצוה יהיו פסוקי המצוה נאמרים ונזכרים. ניתן לשער שהם לגרום הכוונה, או להעמיד את צורת המצוה כתיקונה, ולכן גם בהנחת תפילין מזכיר פסוקי מצותה, וכן כולם. נמצא שאכן אין בפסוקי שופרות מעלה מצד עצמם, אלא כהכשר מצות שופר, שבכך שמזכיר פסוקי שופרות, ממילא גם נעשית המצוה כתיקונה, שלא יהא כתוקע לשיר, אלא שיהיה תוקע לפני המלך ה'.

פסוקים, היינו שפסוקים אלו יתקבלו עם תקיעת השופר לרחמים. היינו שמבקשים על שופר של חירות.

ומה נעים לדקדק לשון התוספת 'שתעלה תפלתכם בתרועה לפני', דייק לשון תרועה ולא בשופר. להדגיש שהתפילה היא בחינת 'מאזין תרועה', ופסוקי שופרות באים ללמד שמאזין עם השופר גם לעומק הדברים, ולנאמר יחד עם השופר.

ג. שיטת רש"י - לפרש אילו של יצחק

בו בהר סיני, שנ' ויהי במשך בקרן היובל, ושל ימין - שהיא גדולה משל שמאל - שהוא עתיד לתקוע בה לעתיד לבא, שנ' והיה ביום הוא יתקע בשופר גדול, והיה ה' למלך על כל הארץ".

והנה כד נעיין בפסוקי שופרות, ג' של תורה הם מצד שופר של מתן תורה, דהיינו קרן של שמאל. ג' של נביאים הם מצד שופר שלעתיד לבוא, שהוא קרן של ימין. ג' פסוקים של כתובים שהם של הוה, הם מצד שופר של ראש השנה.

עפי"ז נוכל לומר, שפסוקי שופרות תפקידם, להזכיר עקדת יצחק. אכן 'זכרונות' עצמם, להזכיר העקדה עצמה. שופרות להזכיר אילו של יצחק. שני אלה מכשירי השופר, ומעלים זכות ישראל.

מאחר שהודיע ה' לאברהם, בשעת העקדה, שעל ידי השופר זכות העקדה יושעו בראש השנה. ממילא כל עיקר הפסוקים הם להעמיד את השופר באופן של זכירת יצחק ואילו. אכן אפשר שעיקר מהותו של השופר ותקיעותיו הם מצד המלכות, הריעו לפני המלך ה', אבל הוא יום 'זכרון תרועה', לומר זכרונות ושופרות, שבכך נזכר העקדה והאיל.

ונראה וודאי, שגם מתן תורה עצמה, וגם תחיית המתים עצמה, מכח יצחק הם. הנה מבואר בפרקי דר"א שם, שבשעה שהחזיר ליצחק נשמתו פתח ואמר 'ברוך אתה ה' מחיה המתים'. הרי ששורש תחיית המתים לעתיד, נעוץ בתחיית יצחק בשעת העקדה. על מתן תורה, כבר הביא הטור בשם אחיו רבי יחיאל, שנ' הרגלים כנגד ג' אבות, פסח כנגד אברהם, סוכות כנגד יעקב, ושבעות כנגד יצחק, וביומו ניתנה תורה. לכך ניתנה ברתת ובזיע באימה וביראה, מצד פחד יצחק. נמצא שטעם פסוקי שופרות כטעם פסוקי זכרונות, כולם להזכיר יצחק ועקדתו.

מה מתוקים דברי המדרש (ויקרא א כט, יב) "אמר ר' תחליפא קיסרא, בכל מוספין כתיב והקרבתם, וכאן כתיב ועשיתם אשה, הא כיצד אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל בני מעלה אני עליכם כאלו היום נעשיתם לפני, כאלו היום בראתי אתכם בריה חדשה, ה"ד (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה". שמה כך כוונתם, שכל אחד כנעקד, וכמה דכייף דעתיה טפי עדיף, ובזה נעשה בריה חדשה, וזהו על ידי תשובה. (וע"ע פסיקתא רבתי מ, שם משמע שלא קאי רק על ר"ה אלא על כל עשי"ת).

ד. סיכום דברים

שופרות עיקרם 'עתידי', שיתקע בשופר לחירותנו ולעת התחיה. זכרונות עיקרם הוה, שעתה בראש השנה זוכר את כל המפעל.

אלא שיש מלכויות שבמלכויות, דהיינו מה שהיה למלך והתגלה במלכותו בשלימות. יש הוה שמבקשים וממליכים, ויש לעתיד שתהיה המלכות בשלימות. ויש זכרונות שבזכרונות, היינו שמביאים מהעבר שזכר, והעתיד שיזכור, אבל עיקרו ההוה.

מעתה בשופרות, כל דעה מדברת על נקודה אחרת של שופרות. שופרות שהם בעבר, דהיינו פסוקי תורה. הם שופר של עקדת יצחק מצד מתן תורה. שאז תקעו בשופר וניתן באימה וביראה וכו'. שיטת התוספתא להעלאת התפילה היא בחינת הוה, שעתה השופר נכנס לזכרון לפנינו. שיטת הספרי שמדברים מצד פסוקי נביאים, על השופרות שהיו לעתיד לבוא.

אכן, כולם נצרכים, כמו שצריכים מלכויות זכרונות ושופרות. דהיינו, שגם בצד של שופרות, שרשו מצד זכירת והמלכת יצחק בעת העקדה, ותכליתם תחיית המתים והגאולה, 'חירות', חירות ממלאך המות ומשעבוד מלכויות. אכן עתה בר"ה צריכים לו להעלאת התפילה, ובכללם התפילה לזכרון אהבת קדומים, וזכרון תכלית העולם, ועל ידי כולם נעשה השלימות הזאת.

לפי"ז נמצא, שבעת אמירת פסוקי שופרות של תורה, מכוונים על זכרון עקדת יצחק, כשיטת רש"י. בעת אמירת שופרות של כתובים מכוונים על העלאת התפילה וכניסת הזכרון לפנינו, בעת אמירת פסוקי נביאים מכוונים על העתיד, והכל בשלימות.

הנה בגמ' ובספרי למדו מפסוקים שיש ג' דברים, שהם מלכויות זכרונות ושופרות. אכן מניין שאומרים אותם, הנה כתב רש"י (ויקרא כג, כד) "זכרון תרועה - זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לזכור לכם עקדת יצחק שקרב תחתיו איל". אכן פסוקי זכרונות יש בהם זכירת הברית, וזכירת יצחק. אולם בשופרות ליכא ענין עקדת יצחק כלל. גם צ"ב איך משמע באמרו לפני אילו של יצחק.

ונראה שרש"י מפרש את סוגיית הגמרא המביאה את 'אמרו לפני מלכויות' באופן כזה. כך הם דברי הגמ' (ר"ה טז). "ואמרו לפני בראש השנה מלכויות זכרונות ושופרות. מלכויות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה - בשופר. אמר רבי אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? - אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני".

היינו שהכל אחד, שמאמר רבי אבהו בא להסביר 'בשופר', היינו לזכור עקדת יצחק, שנערך תמורו איל, וזהו עיקר השופר. עפי"ז עלה בידינו פירוש נוסף לטעם אמירת פסוקי שופרות.

אלא שהוא דחוק ותמוה, שהרי לא נזכר כלל ענין עקדת יצחק בברכת שופרות. לא בפסוקים ולא בנוסח הברכה. אכן בברכת זוכר הברית שהיא ברכת זכרונות, נזכר כמה פעמים.

והנה במדרש תנחומא (וירא כג) "עתידין בניו של יצחק לחטוא לפני, ואני דן אותם בר"ה, אלא אם מבקשין שאחפש להן זכות ואזכור להן עקדת יצחק יהיו תוקעין לפני בשופר של זה, א"ל ומה הוא השופר, א"ל חזור לאחוריק, מיד וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, זה אחד מעשרה דברים שנבראו בין השמשות נאחז בסבך בקרניו א"ל הקב"ה יהיו תוקעין לפני בקרן איל ואושיעם ואפדם מעונותיהם, והוא שדוד משבח וקרן ישעי משגבי ומנוסי (תהלים יח), ואשבור עול גליות מעליהן ואנחם אותם בתוך ציון שנאמר כי נחם ה' וגו' אמר". מבואר ששופר של ראש השנה, תפקידו להזכיר אילו של יצחק, והיינו זכות עקדת יצחק.

והנה בפרקי דר"א (ב) "ר' חנניא בן דוסא אומר, אותו האיל שנברא בין השמשות לא יצא ממנו דבר לבטלה, אפרו של איל הוא יסוד על גבי המזבח הפנימי, גידי האיל אלו עשרה נבלים של כנור שהיה דוד מנגן בהם, עורו של איל הוא אזור מתניו של אליהו ז"ל, שנ' איש בעל שער וכו'. קרניו של איל - של שמאל שתקע

והנה עלה בידינו ג' וד' ביאורים בענין. כאשר ננסה לסכם את השיטות. נראה לענ"ד להעמידם באופן הבא. שיטת הספרי, שהפסוקים מעמידים ומגדירים את השופר, כשופר של חירות. שיטת התוספתא שעצם הפסוקים הם עולים כתפילה, ולכן אומרים פסוקים של בקשות, כמו עלה אלקים בתרועה וכדומה, ומבקשים תקע בשופר וכו' על ידי הפסוקים עצמם. לדעת רש"י ולכאורה היא דעת פרקי דר"א בשם רחב"ד, שעיקרם להזכיר זכות עקדת יצחק. דהיינו שפסוקי שופרות באים לבאר מהו השופר שאנו תוקעים בו ביום, ומה זכרונו.

ואם נתבונן בדברים, נוכל לומר שלעולם לא פליגי, וכל אחד מדבר על נקודה אחרת, והם מצטרפים למקום אחד.

לבאר את הדברים, נכנס בהגדרה במלכויות זכרונות ושופרות, ונבאר זאת לאור דברי הקרבן נתנאל (ר"ה פ"ד אות כ) בטעם שפסוקי כתובים קודמים לפסוקי נביאים, למרות שבכל מקום נביאים קודמים. אלא לפי שנביאים הם בחינת עתיד, שעדיין לא נתקיימו, ופסוקי כתובים הם בחינת הוה. ונרחיב את הדברים. הנה פסוקי תורה הם בחינת עבר, שמדברים בעת שהיה למלך, וזכר את נח, ובעת מתן תורה. פסוקי נביאים הם שהיה ה' למלך, ויזכור אותנו לרחמים, ויתקע בשופר לחירותנו. פסוקי הכתובים הם בחינת הוה, שימלך, ויזכור.

לכאורה לפי"ז עיקר הפסוקים הם פסוקי הכתובים. 'שמתליכוני, שיבוא זכרוניכם וכו'.

אכן יש מקום להתבונן, שבעצם מלכויות זכרונות ושופרות, הם הנך שלושה. כי מלכויות עיקרם 'עבר', שהוא 'אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא',